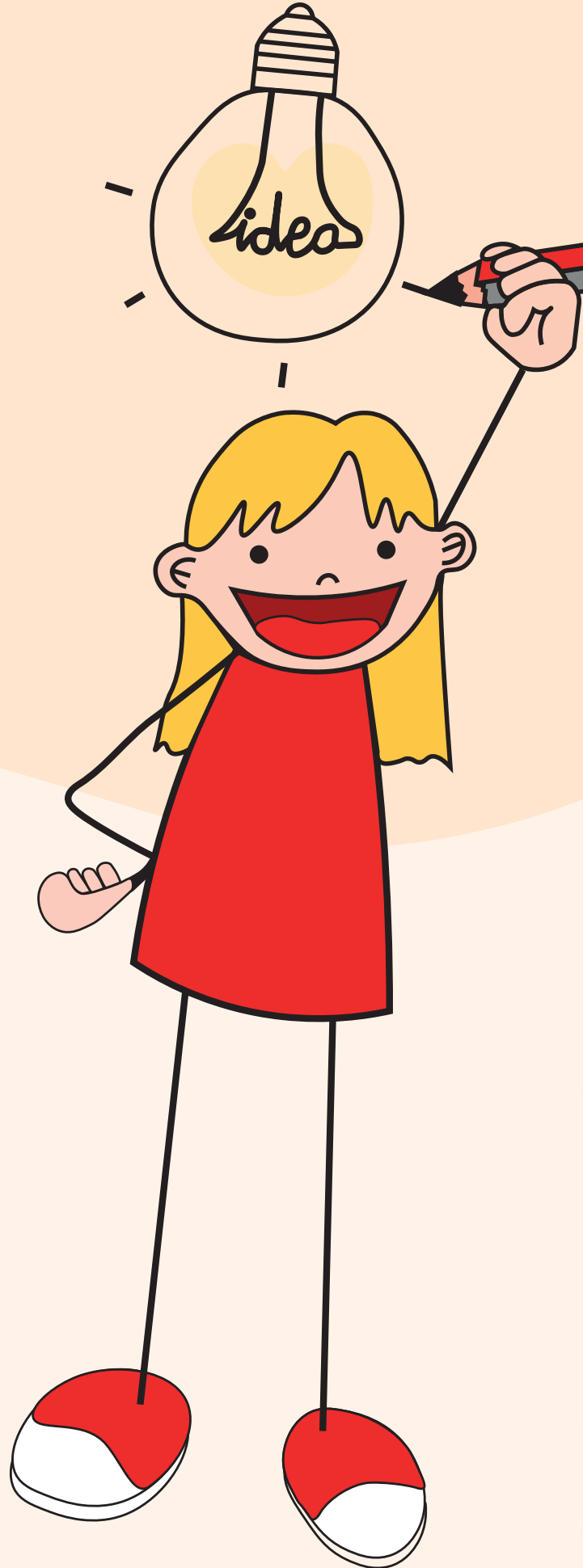

autor

Visual Thinking, fes visible el que hi ha a la teva ment

Garbiñe Larralde Urkijo és experta en Visual Thinking entès com a eina d'aprenentatge i un referent per als promotors de metodologies actives i innovadores en educació. Llicenciada en Belles Arts, ha estat docent i directiva a diversos nivells educatius. Té el bloc, "[EnReDar i aprendre](#)" i recentment ha publicat el llibre "Dibujar para aprender. Visual Thinking (VT) en educación".

ENTREVISTA A GARBIÑE LARRALDE URKIJO

per Jordi Viladrosa i Clua

Sabem que estàs interessada en la confluència de l'art i la narrativa visual.

Explica'ns una mica més de la teva experiència en aquest àmbit. D'on ve el teu interès pel Visual Thinking a l'aula?

El meu interès sorgeix d'un cúmul de casualitats que s'ajunten en un moment determinat de la meua vida i que em van acostar a aquesta manera d'ordenar el pensament que ja havia experimentat en la meua infància, però sense posar-hi nom. Apenia amb dibuixos, sense saber realment que allò era una cosa que podia compartir amb altres persones.

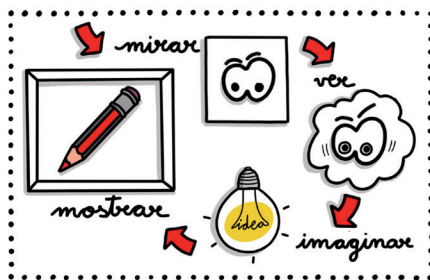
El 2015 vaig assistir a una xerrada TED on vaig veure que a la zona del darrere de la sala hi havia una persona dibuixant el que els ponents estaven exposant. Allò em va cridar molt l'atenció perquè el tema de la xerrada era la serendípia, la casualitat i, de casualitat, aquell retrobament amb el dibuix coincidí amb un moment en què m'acabaven d'informar que per al curs següent m'havien assignat una matèria molt teòrica que havia d'impartir a un grup d'alumnes del batxillerat artístic, i buscava idees.

En veure aquella persona dibuixant a la xerrada vaig pensar que podia ser una manera diferent

d'afrontar l'aprenentatge, que l'exercici de registrar la informació per mitjà del dibuix era un camí a explorar. Aquesta va ser la manera com el Visual Thinking va tornar a arribar al meu món, aquesta vegada amb un nom propi.

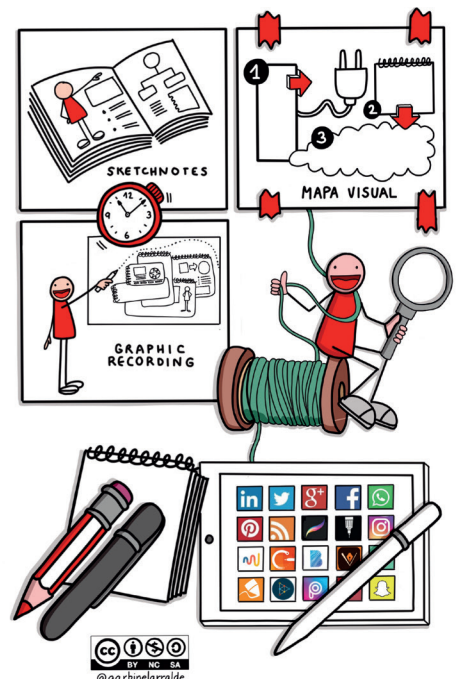
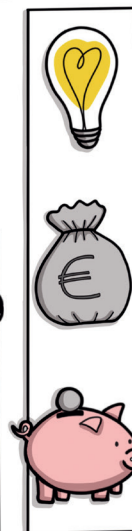
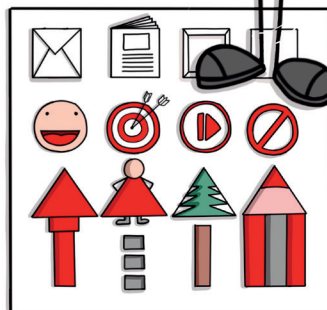
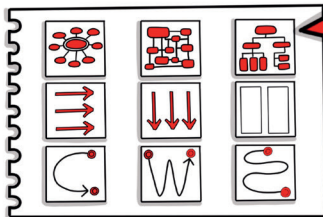
Per a aquells que no el coneguin: en què consisteix el Visual Thinking?

El Visual Thinking és una eina de pensament, hi ha qui en diu metodologia, molt jove. Pràcticament, ha estat aquest segle quan des del món de l'empresa es rescata un terme que als anys 60-70 proposa el teòric de l'art Rudolf Arnheim.

VISUAL THINKING EN educació...

BAJA Lettering ALTA
Serif sanserif
manuscrita

CC BY NC SA
@garbinelarralde

El Visual Thinking utilitza les eines del llenguatge visual per a organitzar el pensament, és a dir, recomana donar ús a una sèrie de recursos que són propis de la gramàtica visual i que són traslladats al món del pensament per tal d'utilitzar imatges per a posar ordre a allò que passa pel cap.

Així, per mitjà de dibuixos simples i textos breus, s'organitzen idees, conceptes o procediments en un espai únic de paper. Personalment, entenc el Visual Thinking com una eina de pensament, un instrument que em permet fer visible allò que al meu cap està desordenat i així generar un sentit i facilitar l'evocació de la informació.

El VT com una eina per fer visible allò que al cap està desordenat i facilitar l'evocació de la informació

Parlem del teu llibre "Dibujar para aprender". Al blog "[EnREDar y aprender](#)" llegim que "les trobades anuals d'Aulablog, les col·laboracions amb l'Associació Espiral, el projecte Dones líders en l'educació del segle XXI i tots els tallers i congressos en els quals he participat aquests darrers anys han estat la cuina on he anat guisant a foc lent les pàgines d'aquest llibre". Ens pots explicar una mica aquest viatge?

El viatge va començar, com ja he esmentat, l'any 2015 en una conferència on vaig descobrir que algú estava dibuixant una ponència al mateix temps que l'estaven pronunciant. Aquell mateix any, al juny, vaig tenir la sort d'assistir al congrés mundial de pensament a Bilbao, l'ICOT 2015. Això va passar just en el moment que jo em començava a preocupar pel tema del pensament visual. En aquell congrés vaig poder veure i escoltar teòrics

de l'educació i del pensament de la talla de Robert Swartz, Perkins, els germans Johnson...

En aquell moment jo tenia moltes ganes de trobar un camí per a motivar un alumnat que viu en un univers moltes vegades paral·lel al de l'escola on la comunicació es fa majoritàriament per mitjà d'imatges. La joventut d'avui dia amb prou feines utilitza missatges escrits en les seves comunicacions, i quan ho fa empra textos breus que a manera de "meme" incorporen damunt alguna imatge.

El repte que tenim en educació és apropar postures i trobar llenguatges comuns amb què arribar al nostre alumnat i reconstruir el pont de la comunicació intergeneracional. Les noves tecnologies ens hi poden ajudar i la imatge és un recurs molt potent. Som les persones adultes les que hem de fer un esforç per a l'acostament. Aquesta és part de la tasca de l'educació i és on se situa gran part de la meua recerca. La narrativa visual, les tecnologies, el Visual Thinking...

Defenses que el dibuix és una eina per a representar idees i que permet accedir millor al coneixement. Com hauria de millorar el nostre sistema educatiu perquè el que és visual hi ocupi un lloc més destacat?

Aquest tema és força complicat. En el moment en què es va començar a parlar del canvi de la llei, vaig estar força pendent dels debats que van sorgir al voltant del currículum, i quan escoltava docents d'altres àmbits reclamar i reivindicar que els seus sabers també hi han de ser presents, vaig comprendre que el tema té una solució difícil. La meua conclusió va ser que tot i que hi ha un consens quant al fet que el currículum no aguanta més continguts i ja està sobre carregat, arribar a acords serà impossible si cadascú segueix pensant en el seu "regne", és a dir, el regne de la

El repte en educació és trobar llenguatges comuns amb l'alumnat reconstruint el pont intergeneracional

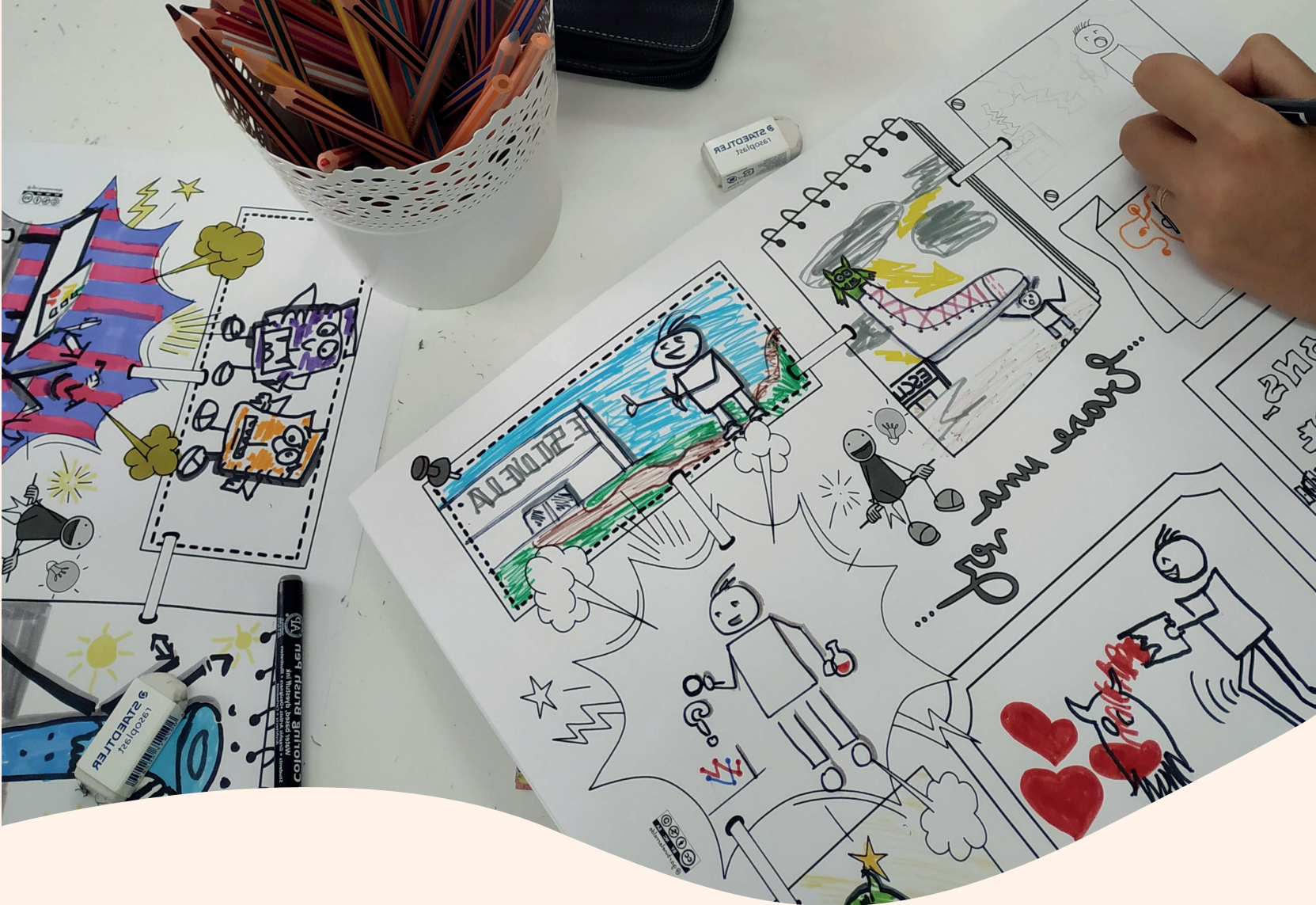
imatge, el regne del pensament, el regne de la matemàtica, cadascun el seu àmbit d'interès.

Tot i això, totes les persones que treballem en educació tenim la preocupació comuna i el convenciment que el que estem fent ara mateix funciona malament. Parcel·lar el treball per assignatures i treballar de manera tan estanca no funciona i això no és una impressió perquè les dades així ens ho constaten. Aleshores, caldrà fer alguna cosa, i en aquesta cosa el treball interdisciplinari o les eines com el Visual Thinking, que uneixen el fet visual amb la cosa textual, poden ser un camí.

Davant de tantes metodologies emergents, què li diries a un professor que creu que no sap dibuixar per convèncer-lo que el Visual Thinking es pot aplicar a qualsevol assignatura?

Als meus tallers solc preguntar quants dels participants consideren que saben o no saben escriure. Normalment, gairebé tothom aixeca la mà. La meua pregunta següent és saber quants han publicat llibres o quants han escrit una novella o un llibre de poesia. Davant d'aquesta pregunta hi ha molt poca gent que aixeca la mà.

Amb el dibuix passa el mateix; no és el mateix generar una obra artística per mitjà del dibuix que fer servir el dibuix com a eina de pensament. Dos traços, quatre circumferències i tres línies poden ajudar a generar un personatge o poden representar una fàbrica, un llum, un llibre o allò que necessitis comunicar; per això no cal saber dibuixar com un artista.

De dibuixar se n'aprèn dibuixant, es tracta de trencar el bloqueig i començar a experimentar

Aquesta és la resposta: per a fer Visual Thinking no és imprescindible dibuixar com un artista. De dibuixar se n'aprèn dibuixant, com amb qualsevol altra cosa, i simplement es tracta de trencar el bloqueig i començar a experimentar.

Encertar que allò que estàs dibuixant significa el que vols dir no és gens fàcil. Com es dibuixa

una metàfora? Dediques un capítol del teu llibre a parlar dels beneficis del Visual Thinking. Ens agradaria que ens "dibuixessis", aquesta vegada amb paraules, quins són aquests beneficis i per què és important per a l'aprenentatge.

El Visual Thinking no és només dibuix, sinó que estem parlant d'una representació en què text i imatge van de bracet. Així el text ancora el significat de la imatge i la imatge enriqueix el sentit del text. És a dir, s'estableix un diàleg entre els dos llenguatges i no podem prescindir-ne de cap. El Visual Thinking ens permet organitzar les idees en l'espai d'un paper a través d'una sèrie d'elements que ajuden a jerarquitzar idees, generar

recorreguts de lectura, destacar determinats elements.

Tornant a la teva pregunta, les metàfores són figures retòriques que, encara que pensem que són universals, en realitat són expressions polisèmiques. Així una imatge com una bombeta, de què ens parla?, d'una idea?, de la creativitat?, o d'una empresa d'energia elèctrica? La imatge té diferents significats, però si a aquesta bombeta hi afegeixes alguna paraula clau o fins i tot un altre dibuix, el que aconseguiràs és tancar i ancorar-ne el significat en aquell context concret.

Un altre benefici té a veure amb el que jo entenc com a Visual Thinking com a instrument d'aprenentatge.

El Visual Thinking no es fa amb la tecnologia, sinó que es fa amb el cap, amb el pensament

que és igual amb què dibuixes la informació que estàs ordenant. Pots dibuixar els mapes visuals en una tauleta amb un llapis digital sempre que l'eina no et distregui i el focus estigui en el pensament, però també pots dibuixar en una llibreta de paper amb un llapis i pintar-lo amb retoladors. És exactament el mateix. En altres paraules, el Visual Thinking no és tecnologia, encara que es pot fer amb eines tecnològiques.

Afirmes que "en incorporar el Visual Thinking a la motxilla didàctica, els docents són més capaços d'oferir noves oportunitats d'aprenentatge i proporcionar una atenció més personalitzada". Explica'ns una mica més sobre el Visual Thinking com a eina d'aprenentatge. La tecnologia i el Visual Thinking com poden ajudar a personalitzar millor l'aprenentatge?

La tecnologia ens facilita personalitzar l'aprenentatge perquè ens permet atendre l'alumnat d'una altra manera. Quan a la universitat vaig fer una investigació sobre els llibres d'artista vaig descobrir que l'escriptura sorgeix de la necessitat humana d'aprendre les paraules i els relats que, quan es transmeten de forma oral, desapareixen quan l'emissor ja no hi és. Així, el llibre sorgeix de la necessitat de donar suport físic a la paraula. Aquest suport avui dia és la cosa digital, que ens permet sostenir, guardar, conservar, encapsular... imatges i paraules; la tecnologia és meravellosa en aquest sentit.

Però encara que la tecnologia ens permet conservar la informació

de moltes maneres diferents, l'important en educació és anar acompanyant cada alumne o alumna en el seu procés d'aprenentatge i donar-li l'opció que ordeni el contingut de la manera com millor encaixi en la seva forma d'entendre la realitat.

Una anècdota il·lustrativa: en un dels tallers que imparteixo vaig tenir un debat molt interessant amb un grup de professors que estaven entestats que el cicle de l'aigua no podia representar-se altrament que en forma de circumferència. Jo els argumentava que el cicle, segons quin nivell de coneixement, pot ser dibuixat com un quadrat en què el punt d'inici i de tancament coincideixen. Això és el que fa que sigui un cicle i no el nombre de "parades" que es plantegen al recorregut. El rellevant és permetre que el nen o la nena entenguin el concepte de tornada al punt d'origen i torna a començar. L'obligació d'entendre el cicle com a circumferència pot fer que algunes persones no aconseguixin entendre el concepte. I per què no deixar que cadascú ho vegi a la seva manera? Potser primer ho veu com un quadrat, però potser després es torna un pentàgon, un hexàgon, un octògon i al final aquesta persona acaba dient, "doncs mira, era un cercle".

Perquè això és l'aprenentatge, en definitiva, allò altre és l'ensenyament. És a dir, jo t'ensenyo com tu ho has d'entendre, però si realment vols que el teu alumnat aprengui dona-li permís i acompanya'l perquè construeixi el que li vingui al cap.

És important donar-li l'opció que ordeni el contingut de la manera que encaixi millor amb la seva realitat

Si vols que el teu alumnat aprengui, acompanya'l perquè construeixi el que li vingui al cap

Per acabar, Garbiñe, sabem de la teva motivació i implicació en la recerca del canvi educatiu i del teu compromís amb el lideratge femení. Explica'ns en quins projectes estàs treballant ara mateix i quin creus que tindrà un paper més destacat en el futur.

Continuo dibuixant, continuo pensant i darrerament estic intentant l'acostament que pot existir entre el pensament visual i el pensament computacional. Ara mateix estic llegint sobre això.

A la història de l'ésser humà, hi ha hagut un procés d'abstracció lent, que va des de les imatges que recullen les primeres informacions, que es van transformant a poc a poc en lletres, que després es converteixen en paraules, termes, conceptes. Aquest procés llarg i molt profund s'ha elaborat com la cuina d'autor, a poc a poc, a foc lent. A l'escola es dona un procés d'abstracció similar, però moltes vegades forcem els temps i passem de la imatge al text d'una manera excessivament ràpida i sense mantenir aquells aspectes de la imatge que poden ser molt interessants per a l'aprenentatge.

Així, crec que en aquest procés el pensament visual ens pot ajudar a fer de manera més natural el salt al pensament computacional. I això és el que m'agradaria analitzar i descobrir: si des del llenguatge visual podem aportar alguna cosa per a enriquir i ajudar en el procés d'aprenentatge dels nens i nenes que, en definitiva, és el que ens interessa.